

RELATIVIZACE AUTORITY A JEJÍ DOPADY NA SOUČASNOU MLÁDEŽ

(Zpráva z mezinárodní konference)

Už staletí trvající střetávání protikladných autoritativních a antiautoritativních forem výchovy ukazuje, že otázka vhodné výchovy je pokládána stále znovu a že má i dnes – v souvislosti s demokratickými snahami a radikálními proměnami společnosti – velký význam. Tematiku autority v kontextu s vnitřní ukázněností, sebeovládáním, hodnotovými preferencemi a odpovědným jednáním dnešních mladých lidí lze vnímat jako aktuální nejen v České republice. V souvislosti s potřebou řešit tuto naléhavou tematiku se uskutečnila na katedře pedagogiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze mezinárodní vědecká konference s názvem „Relativizace autority a její dopady na současnou mládež“.

Tři desítky odborných referátů a diskusních příspěvků sledovalo kontinuální proměny ve vývoji autority – její vzestup, pád i pomalé návraty. Bez ohledu na to, zda je či není autorita tématem běžných diskusí, jsou dosavadní dějiny lidstva svědectvím lesku a bídy autority, získávané a ztrácené. I dvacáté století a počátek století jednadvacátého je toho důkazem – dvě světové války, holocaust, odhalené zločiny autoritářských režimů a imperiální dobrodružství velmocí ponechávají lidstvo s otřesenou vírou v autority, v jednoduché recepty na ideální proměny společnosti, v zakotvené tradice i v morální kodexy. Období chaosu jako by volala po autoritě, zatímco období vlády silné ruky většinou vedou postupně k jejímu odmítání. Jestliže skepse, která z krize autority vyplynula, našla postupně svůj výraz v postmodernismu, logika dějin napovídá, že spějeme k další z křížovatek. Začátek nového tisíciletí jakoby blížící se změnu ještě urychloval. Jaká bude ta příští společnost? Na jakém druhu autority bude založena? Jak se bude odrážet ve vztahu dospělý a dítě v prostředí rodiny a školy?

Zdá se tedy, že se autorita zdaleka ze světa i z interpersonálních vztahů neztratila. Je však vnímána v jiných kontextech a v mnohých proměnách. Nezmizela ani autorita dospělých vůči dětem, pouze nabývá nových podob a forem. Zmíněné okolnosti

ovšem nikterak neusnadňují hledání odpovědi na základní otázku – jak autoritu dospělého vůči dítěti chápat, jak rozumět jejímu působení na vývoj jedince, o co ji opírat, z čeho vycházet a jak ji používat.

Myšlenková linie, kterou přednášející i účastníci konference sledovali, se týkala především následujících tematických okruhů:

- Pedagogická realita a krize autorit současné doby.
- Autorita ve výchově – vzestup, pád nebo pomalý návrat?
- Autorita z hlediska specifiky sociální role dospělého a dítěte (rodič, učitel, vychovatel).
- Relativizace autority v kontextu současné rodiny a školy.
- Metodologické otázky zkoumání autority.

Příspěvky přednesli a v diskusi aktivně vystoupili zástupci vysokých škol a dalších institucí z Polska, Slovenska a České republiky.

Přednesené příspěvky byly uveřejněny v mezinárodním sborníku „*Relativizace autority a její dopady na současnou mládež*“, který vznikl ve vzájemné spolupráci vysokoškolských učitelů, vědeckých pracovníků, doktorandů i studentů ze všech zúčastněných zemí. Historické konotace, současnost i perspektivy v pojetí autority – především v edukačním prostředí – byly vyústěním grantového projektu Grantové agentury ČR, v němž si mezinárodní tým autorů kladl za cíl textem inspirovat čtenáře k hlubšímu zamýšlení nad pojetím soudobého světa, hodnotové orientace i smyslu života. Úvahy o autoritě však také nepochybně a zákonitě ovlivňují teoretické otázky a souvislosti (klasické i ty nově se objevující) výchovy, vzdělávání či obecně spjaté s edukačními procesy.

Jednotlivé studie našich a zahraničních autorů uvedeného projektu se zamýšlejí v širších filozofických, sociologických, psychologických a pedagogických kontextech nad autoritou jako určitým paradigmatem, který může významně ovlivňovat rozvoj lidského jedince. Mnozí z autorů dílčích statí se pokoušeli hledat souvislosti mezi autoritou a výchovou. Na základě zkušenosti lze zobecnit, že tyto souvislosti je možné sledovat zejména ve třech následujících rovinách: *makrosociální* (zahrnuje především vztah autority a výchovy ve společnosti, vyplývající ze vztahů norem a hodnot rodiny, školy a společnosti v tom nejširším kontextu); *mikrosociální* či *interindividuální* (tematicky jde převážně o hodnoty, normy jednání, pravidla a zásady, které jsou určovány například rodinným životem nebo interakčním schématem ve škole) a *intraindividuální* (směřuje ke zkoumání toho, jakým způsobem se jednající subjekty učí normám a hodnotovým orientacím od druhých,

jakými prostředky jsou nejvíce ovlivňováni, jak je určován vývoj osobnosti, charakteru nebo individuálního jednání).

Výstupy z konference i sborník poukázaly na celý komplex systematicky a logicky navazujících odborných témat. Zdaleka však nemohly postihnout celé rozsáhlé spektrum vazeb a vrstev soudobých úvah ve vztahu k otázkám autority v prostředí rodiny a školy. Nicméně byly představeny odborné i širší veřejnosti oblasti, které jsou společensky významné, které sama výchovná praxe velmi ostře pociťuje, které však zůstávaly spíše v pozadí teoretického zájmu pedagogiky. Byly rovněž naznačeny cesty, které postupně přispívají k potřebné syntéze výsledků badatelských aktivit různě orientovaných specialistů. Otevírají se tak i další otázky, které budou vyžadovat neustálou pozornost odborníků u nás i v zahraničí (teoretiků, praktiků i výzkumníků).

(Alena Vališová)

VZDĚLÁVÁNÍ K AKTIVNÍMU OBČANSTVÍ A EVROPANSTVÍ AKTIVNÍ PODPOROU VZDĚLAVATELŮ DOSPĚLÝCH

V prosinci uplynulého roku se v irském hlavním městě Dublinu konala schůzka výkonného výboru projektu *EUROPEAN PUZZLE: From Local and National towards European Citizenship (EVROPSKÉ PUZZLE: Od místního a národního směrem k Evropskému občanství)*, který je součástí programu SOCRATES (podprogram GRUNDTVIG 2).

Základním cílem uvedeného projektu je zprostředkovat ty nejlepší a v regionálním a národním kontextu nejosvědčenější metody a formy vzdělávání dospělých k aktivnímu občanství („*best practices in active citizenship education*“) také dalším vzdělavatelům dospělých a vytvořit tak základ evropské platformy podpůrných didaktických nástrojů. Dalším cílem je potom vytvořit možnost k otevření širší diskuse nejen mezi vzdělavateli dospělých, ale také o dalších

otázkách, spojených s touto složkou celoživotního vzdělávání, ke kterým patří například: cíle a obsahy vzdělávání k aktivnímu občanství u dětí, dospívajících i dospělých občanů; potřeby různých cílových skupin začleněných do tohoto typu vzdělávání; role státu, institucí/organizací, místních společenství a jednotlivých občanů v podpoře aktivního občanství; podpora neformálního a informálního učení se „být aktivním občanem“.

Účastníci schůzky (koordinátoři partnerských organizací) se v průběhu pětidenního setkání věnovali nejen metodice organizace a konkretizaci způsobů, jakými dosáhnout základního cíle projektu, ale snažili se najít rovněž odpovědi na některé další klíčové otázky, týkající se samotného významu (chápání) pojmu vzdělávání dospělých k aktivnímu občanství